

Polecenia podsumowujące

1. Opisz wojny polsko-rosyjskie w XVII w.
2. Przedstaw przyczyny, przebieg i skutki powstania Chmielnickiego.
3. Oceń zyski i straty wojen prowadzonych przez Rzeczpospolitą na Wschodzie.

Wojny Rzeczypospolitej z Rosją
i powstanie Chmielnickiego

Podsumowanie

23

◆ Dymitriady (1604–1606, 1607–1608)

Pierwsza dymitriada

- 1604 – wyprawa na Moskwę oddziałów polsko-litewskich
- 1605 – zdobycie Moskwy i koronacja Dymitra Samozwańca na cara
- 1606 – zamordowanie Dymitra i rzeź Polaków

Druga dymitriada

- 1607 – wyprawa na Moskwę wojsk magnatów litewskich i polskich, poparta przez rosyjskich chłopów

◆ Wojna z Rosją o tron carów (1609–1618)

1609 – oblężenie Smoleńska przez oddziały polsko-litewskie.

1610 – bitwa pod Kłuszynem, zwycięstwo armii koronnej pod wodzą Stanisława Żółkiewskiego.

Odsunięcie cara Wasyla IV i oferta korony dla Władysława Wazy.

Przekazanie Polakom zdetronizowanego cara Wasyla IV oraz jego braci.

Pospolite ruszenie bojarów przeciwko panowaniu Polaków.

1612 – kapitulacja polskiej załogi w Moskwie.

1613 – wybór Michała Romanowa na cara Rosji, początek panowania dynastii Romanowów.

1618 – rozejm w Dywilinie – odzyskanie przez Rzeczpospolitą ziem: czernihowskiej, siewierskiej i smoleńskiej.

◆ Problem kozacki w Rzeczypospolitej

Zagospodarowywanie terenów Ukrainy oraz tworzenie ogromnych latyfundiów przez polskich magnatów i spolonizowaną ruską szlachtę.

Postępujący wyzysk ruskich chłopów, narzucanie im polskiej kultury i religii katolickiej.

Animozje między Kozakami a niedotrzymującymi obietnic królami polskimi w kwestii rejestru kozackiego.

Dążenia Kozaków do samodzielności politycznej na Ukrainie.

◆ Powstanie Chmielnickiego (1648–1657)

1648 – wybuch powstania kozackiego pod przywództwem Bohdana Chmielnickiego

1654 – uгода w Perejasławiu między Rosją a Kozakami – zwiększenie rejestru kozackiego przez Rosję, przyłączenie Ukrainy do Rosji.

Walka Kozaków u boku Rosji do 1657 r.

1658 – uгода w Hadziaczu zakładająca utworzenie Federacji Trojga Narodów: Polaków, Litwinów i Rusinów (Ukraińców).

◆ Wojna z Rosją (1654–1667)

1654 – ofensywa Rosji w Wielkim Księstwie Litewskim.

1656 – układ wilerński i zaprzestanie działań wojennych przez Rosję.

1658 – wznowienie działań przez Rosję.

1660–1661 – sukcesy sił Rzeczypospolitej i wygrana bitwa pod Cudnowem.

1663–1664 – brak sił Rzeczypospolitej, by trwale utrzymać zdobycze, bunt Kozaków na prawobrzeżnej Ukrainie i podjęcie rokowań z Rosją.

1667 – rozejm w Andruszowie, zatrzymanie przez Rosję zagarniętych terenów

litewskich – Smoleńszczyzny, Siewierszczyzny i województwa czernihowskiego, a także należącej do Rzeczypospolitej lewobrzeżnej Ukrainy.

Polecane publikacje

K. Bobiatyński, *Od Smoleńska do Wilna. Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą 1654–1655*, Zabrze: Infort Editions, 2004.

M. Pięta, *Od I Dymitriady do rozejmu w Dywilinie. Z dziejów wojen polsko-moskiewskich w pierwszej połowie XVII wieku*, Zabrze: Infort Editions, 2018.

W.A. Serczyk, *Na płonącej Ukrainie: dzieje Kozaczyzny 1648–1651*, Kraków: Wyd. Avalon, 2016.

